

การป้องกันความคลาดเคลื่อนทางยา (Medication Error)

ความคลาดเคลื่อนทางยา (Medication Error) คือ เหตุการณ์ใดๆ ที่สามารถป้องกันได้ ที่อาจเป็นสาเหตุหรือนำไปสู่การใช้ยาที่ไม่เหมาะสม หรือเป็นอันตรายแก่ผู้ป่วย

ความคลาดเคลื่อนทางยา (Medication error) สามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. ความคลาดเคลื่อนในการสั่งใช้ยา (Prescribing error)
2. ความคลาดเคลื่อนในการคัดลอกคำสั่งใช้ยา (Transcribing error)
3. ความคลาดเคลื่อนในการจ่ายยา (Dispensing error)
4. ความคลาดเคลื่อนในการบริหารยา (Administration error)

1. ความคลาดเคลื่อนในการสั่งใช้ยา (Prescribing error)

- 1.1 การสั่งใช้ยาที่ผู้ป่วยมีประวัติแพ้ยา
- 1.2 การสั่งใช้ยาไม่ระบุความแรง (กรณียาที่มีหลายความแรง)
- 1.3 การสั่งใช้ยาในขนาดมากเกินไป (Overdose) เมื่อเทียบกับขนาดที่ใช้โดยทั่วไป
- 1.4 การสั่งใช้ยาในขนาดน้อยเกินไป (Underdose) เมื่อเทียบกับขนาดที่ใช้โดยทั่วไป
- 1.5 การสั่งใช้ยาระบุง้อยาผิด
- 1.6 การสั่งใช้ยาไม่ระบุจำนวน ระบุจำนวนมากหรือน้อยผิดปกติ
- 1.7 การสั่งใช้ยาในรูปแบบยาที่ไม่เหมาะสม
- 1.8 การสั่งใช้ยาที่มีปฏิกริยากับยาอื่นที่ผู้ป่วยใช้อยู่ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ป่วยที่ใช้ยาหลายชนิดหรือพบแพทย์หลายคน อาจเกิดปฏิกริยากับยาที่ผู้ป่วยรับประทานประจำ แล้วมีผลให้การใช้ยาหรือเภสัชจลนศาสตร์ของยาเปลี่ยนไป
- 1.9 การสั่งใช้ยาซ้ำซ้อน การสั่งใช้ยาชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกัน แต่มีกลไกการออกฤทธิ์เหมือนกัน โดยมีวิธีใช้ยาในเวลาตรงกัน เช่น การสั่งจ่ายยาในกลุ่ม NSAIDs 2 ชนิดพร้อมกัน
- 1.10 การสั่งใช้ยาที่มีวิธีทางให้ยาที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้ยาไม่สามารถออกฤทธิ์หรือเกิดอาการไม่พึงประสงค์ได้ เช่น การฉีด Streptomycin เข้าหลอดเลือดดำแทนที่จะฉีดเข้ากล้ามเนื้อในการรักษาวัณโรค เนื่องจากผู้สั่งใช้ยาเข้าใจผิดคิดว่ายาในกลุ่ม aminoglycosides ต้องฉีดเข้าหลอดเลือดดำเท่านั้น

การป้องกันความคลาดเคลื่อนในการสั่งใช้ยา

1. เขียนชื่อยาเต็ม หลีกเลี่ยงการใช้คำย่อ ชื่อการค้า
2. เขียนขนาดหรือความเข้มข้น โดยใช้หน่วยเมตริก แทนหน่วยโบราณ (Apothecary System)
3. หลีกเลี่ยงการเขียนที่ใช้ทศนิยม เช่น เขียน 50 mg แทน 0.5 g กรณีที่จำเป็น ให้เขียนเลข 0 นำหน้าจุดทศนิยมเสมอ เช่น 0.5 mg ไม่ใช่เขียน .5 mg
4. เขียนคำสั่งใช้ยาโดยใช้หน่วยที่ชัดเจน เช่น
Units แทน U, IU : อาจถูกมองเป็น “10” อาจแปลความหมายผิดพลาดเป็น 10 เท่า
mcg แทน μg : อาจถูกมองเป็น “mg” (milligrams) ทำให้ขนาดยาเพิ่มขึ้น 1000 เท่า
ml แทน cc : อาจถูกมองเป็น “00” อาจแปลความหมายผิดพลาดเป็น 100 เท่า
5. ห้ามเขียนคำสั่งรักษาโดยใช้คำว่า RM หรือ ยาเต็ม

6. ควรทราบประวัติการแพ้ยาของผู้ป่วย เพื่อป้องกันการสั่งใช้ยาที่ผู้ป่วยมีประวัติการแพ้ยาซ้ำ
7. ควรทราบประวัติยาที่ผู้ป่วยได้รับประจำ เพื่อหลีกเลี่ยงการสั่งใช้ยาที่เกิดอันตรกิริยากับยาที่ผู้ป่วยได้รับอยู่ก่อนแล้ว

2. ความคลาดเคลื่อนในการคัดลอกคำสั่งใช้ยา (Transcribing error)

ผู้รับคำสั่งใช้ยาคัดลอกข้อมูลยาด้วยการเขียนหรือพิมพ์ลงในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้ยาต่างๆ เพื่อผ่านคำสั่งไปยังผู้ดำเนินการในขั้นต่อไปคลาดเคลื่อน

- 2.1 ชื่อยาผิด เช่น มีการคัดลอกผิดระหว่าง Lasix, Losec หรือ Ventolin, Voltaren
- 2.2 ไม่ระบุความแรง/ความแรงยาผิดเช่น Roxithromycin 150 mg คัดลอกเป็น Roxithromycin 100 mg
- 2.3 วิธีใช้ยาผิด เช่น Ranitidine(150) 1x2 คัดลอกผิดเป็น Ranitidine(150) 1x1
- 2.4 วิธีทางให้ยาผิด เช่น Metoclopramide ทาง IV คัดลอกผิดเป็นให้ทาง IM
- 2.5 รูปแบบยาผิด เช่น คำสั่งให้ Domperidone Susp. แต่คัดลอกเป็น Domperidone tablet ไม่ได้คัดลอก คัดลอกรายการยาไม่ครบตามที่ผู้สั่งใช้ยาสั่ง

3. ความคลาดเคลื่อนในการจ่ายยา (Dispensing error)

เป็นการจ่ายยาที่ผิดไปจากคำสั่งใช้ยาที่ได้รับแจ้งจากผู้สั่งใช้ยาหลังจากที่ได้จ่ายยาให้ผู้ป่วยเสร็จสิ้นไปแล้ว

- 3.1 จ่ายยาผิดชนิด
- 3.2 จ่ายยาผิดขนาดความแรง
- 3.3 จ่ายยาผิดรูปแบบ เช่น ผู้สั่งใช้ยาสั่งจ่ายยาน้ำแต่จ่ายยาเม็ด
- 3.4 จ่ายยาผิดจำนวน
- 3.5 จ่ายยาให้ผู้ป่วยผิดคน
- 3.6 จ่ายยาหมดอายุ/ เสื่อมคุณภาพ
- 3.7 ฉลากยาผิด เช่น วิธีการใช้ยาผิด ชื่อผู้ป่วยผิด ฉลากช่วยผิด ชื่อยาหรือความแรงยาผิด
- 3.8 ไม่ให้คำแนะนำที่เหมาะสม ทำให้ผู้ป่วยใช้ยาผิดไปจากที่ผู้สั่งใช้ยาต้องการ เช่น ไม่แนะนำวิธีผสมยาน้ำ Cloxacillin dry syrup ผู้ปกครองจึงเอาไปโรยแผล
- 3.9 ภาชนะบรรจุไม่เหมาะสม เช่น ยาบางชนิดควรบรรจุในซองสีชาเพื่อป้องกันแสงแต่กลับบรรจุของใส

แนวทางปฏิบัติการจ่ายยาที่ดี

1. จัดเตรียมยาเป็นขั้นตอน ตั้งแต่ เตรียมชนิดยา รูปแบบ และความแรงถูกต้อง จัดทำฉลากถูกต้อง เลือกภาชนะบรรจุเหมาะสม และจัดปริมาณยาครบถ้วน
2. ต้องตรวจสอบความถูกต้องของยาที่จัดเตรียมกับคำสั่งใช้ยาต้นฉบับ ก่อนส่งมอบยาให้ผู้ป่วย
3. การจ่ายยาต้องคำนึงถึงยาที่จัดจ่ายต้องไม่เป็นยาที่หมดอายุ หรืออยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมแก่การใช้

4. คลาดเคลื่อนในการให้ยา (Administration error)

- 4.1 การให้ยาไม่ครบ เกิดขึ้นจากการที่ผู้ป่วยไม่ได้รับยานั้นตามที่ผู้สั่งใช้ยาสั่งเมื่อถึงเวลาที่กำหนด มักเกิดจากผู้ให้ยาลืมให้ยา ยกเว้นกรณีที่ผู้ป่วยปฏิเสธการรับยาเองโดยสมัครใจ
- 4.2 การให้ยามิฉะนั้น เป็นการให้ยาชนิดใดชนิดหนึ่งแทนยาชนิดที่ผู้สั่งใช้สั่ง
- 4.3 การให้ยามิฉะนั้น เกิดขึ้นจากการให้ยาในขนาดที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าขนาดที่ผู้สั่งใช้ยาสั่ง
- 4.4 การให้ยามิฉะนั้น เกิดจากการให้ยามิฉะนั้นไปจากที่ผู้สั่งใช้ยาสั่ง รวมถึงผิดตำแหน่งที่ให้ยาด้วย เช่น สั่งให้หยอดยาที่ตาข้างขวา แต่กลับหยอดยาที่ตาข้างซ้าย
- 4.5 การให้ยามิฉะนั้น เกิดขึ้นจากการให้ยามิฉะนั้นไปจากที่กำหนดไว้โดยไม่มีเหตุผล เช่น ให้ยาเกินกว่า 30 นาทีก่อนหรือหลังเวลาที่กำหนด
- 4.6 การให้ยามากกว่าจำนวนครั้งที่สั่ง เกิดขึ้นเมื่อมีการให้ยาแก่ผู้ป่วยเกินจากจำนวนครั้งหรือมียาที่ผู้สั่งใช้ยาสั่งต่อวัน รวมถึงให้ยาหลังจากมีคำสั่งหยุดใช้ยานั้นแล้ว
- 4.7 การให้ยามิฉะนั้น เกิดจากการให้ยาที่ผิดเทคนิคแม้จะถูกชนิด ถูกขนาด เช่น การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการให้ยาไม่ถูก ป้ายชี้ฝั่งป้ายตามิฉะนั้น
- 4.8 การให้ยามิฉะนั้น เช่น ให้ยาน้ำแขวนตะกอนเมื่อผู้สั่งใช้ยาสั่งให้ยาเม็ด ให้ยาป้ายตาแทนยาหยอดตา

ผลของความคลาดเคลื่อนทางยาที่มีต่อผู้ป่วย

ระดับ	ความหมาย
A	ไม่มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น แต่มีเหตุการณ์ที่อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้
B	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น แต่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วย เนื่องจากความคลาดเคลื่อนไม่ไปถึงผู้ป่วย
C	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น แต่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วย ถึงแม้ว่าความคลาดเคลื่อนนั้นจะไปถึงผู้ป่วยแล้ว
D	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น แต่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วย แต่ยังจำเป็นต้องมีการติดตามผู้ป่วยเพิ่มเติม
E	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น และเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยเพียงชั่วคราว รวมถึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาหรือแก้ไขเพิ่มเติม
F	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น และเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยเพียงชั่วคราว รวมถึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาในโรงพยาบาลหรือยี่ดระยะเวลาในการรักษาตัวในโรงพยาบาลออกไป
G	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น และเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยถาวร
H	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น และเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยจนเกือบถึงแก่ชีวิต (เช่น แพ้ยาแบบ anaphylaxis และหัวใจหยุดเต้น)
I	มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น และเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยจนถึงแก่ชีวิต